mulier instituut

Rapport

Sport en bewegen in collegeprogramma's 2026-2030

Manon de Ruijscher | Nathan Geurink

Mulier Instituut | 2026

Sport en bewegen in collegeprogramma's 2026-2030

Met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Beweegalliantie

Mulier Instituut
Manon de Ruijscher
Nathan Geurink

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut
Utrecht, 29 oktober 2026
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer
U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.
Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Afkortingen

BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
CU	ChristenUnie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
JOGG	Jongeren Op Gezond Gewicht

Inhoudsopgave

Sport en bewegen in collegeprogramma's 2026-2030

Samenvatting **5**

1 Inleiding **8**

1.1 Achtergrond 8

1.2 Doelstelling 8

1.3 Onderzoeksmethoden 8

2 Sportvermelding in collegeprogramma's **11**

2.1 Sportparagraaf 11

2.2 Sportvermelding 13

2.3 Gezonde leefstijl vermelding 14

2.4 Politieke kleur 16

3 De boodschap over sport en bewegen **18**

3.1 Verwevenheid met andere sectoren 18

3.2 Sportthema's 23

3.3 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid 32

4 Conclusies **36**

4.1 Sportvermelding 36

4.2 Sport in andere beleidsterreinen 36

4.3 Thema's binnen het sportbeleid 37

4.4 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid 39

Bronnen **40**

5 Bijlagen **41**

Concept

Samenvatting

Sport in gemeentelijke collegeprogramma's

Inleiding

Dit rapport is het vijfde in een reeks van studies naar de positie van sport in gemeentelijke collegeprogramma's (start 2010). Hiermee bieden we een goed beeld van de inbedding van sport in het lokale beleid en de ontwikkelingen hierin over de tijd.

Onderzoeksmethodiek

We hebben een kwantitatieve analyse uitgevoerd van 330 collegeprogramma's, waarin we hebben onderzocht in welke mate 43 sportgerelateerde termen en 43 termen gerelateerd aan gezonde leefstijl voorkomen. Voor een representatieve steekproef van 84 programma's hebben we geanalyseerd of deze een aparte sportparagraaf hebben, in welke andere paragrafen sport voorkomt, en welke politieke partijen deel uitmaken van de coalitie. Vervolgens hebben we hier een representatieve steekproef van 40 gemeenten uit geselecteerd. Hierop hebben we een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd om zicht te krijgen op de context waarin de termen gerelateerd aan sport en gezonde leefstijl genoemd zijn.

Conclusies

Sport komt in vrijwel alle collegeprogramma's terug, net als in 2022. Het aandeel programma's met een aparte sportparagraaf is vrijwel gelijk gebleven, maar bij kleine gemeenten is dit aandeel gedaald en bij grote gemeenten gestegen. In kleinere gemeenten wordt sport wel genoemd, maar vaak geïntegreerd in beleid rond gezondheid, het sociaal domein, leefbaarheid, voorzieningen en de openbare ruimte. Bewegen blijft de meest genoemde sportterm, terwijl actieve mobiliteit, leefbaarheid en de openbare ruimte veel aandacht krijgen in relatie tot een gezonde leefstijl.

Ook buiten het sportbeleid wordt sport met uiteenlopende maatschappelijke doelen verbonden. Gezondheid en het sociaal domein zijn daarbij de belangrijkste beleidsterreinen, met aandacht voor fysieke en mentale gezondheid, preventie, welzijn en sociale cohesie. Sport wordt daarnaast ingezet voor kansengelijkheid, armoedebestrijding, jeugdpreventie en veiligheid. Ook bij mobiliteit, recreatie, toerisme, onderwijs, wonen en gebiedsontwikkeling speelt sport een rol, bijvoorbeeld via verkeersveilige routes, toegankelijke voorzieningen en een beweegvriendelijke leefomgeving. In kleinere kernen dragen sportverenigingen en multifunctionele accommodaties bovendien bij aan leefbaarheid en het behoud van voorzieningen.

Binnen het sportbeleid blijft gezondheid en preventie een belangrijke legitimatie, waarbij steeds vaker ook mentale gezondheid, weerbaarheid en sociale verbinding worden benadrukt. Sportverenigingen behouden een belangrijke maatschappelijke rol, terwijl vooral grotere gemeenten ook meer aandacht besteden aan ondernemende sportaanbieders. Sport en bewegen in de openbare ruimte en een beweegvriendelijke leefomgeving krijgen eveneens nadruk. Bij sportaccommodaties ligt de aandacht vooral op verduurzaming, toekomstbestendigheid en multifunctioneel gebruik. Topsport en sportevenementen komen voornamelijk bij grote gemeenten aan bod, onder meer vanwege talentontwikkeling, profilering en economische opbrengsten. Tot slot besteden gemeenten aandacht aan inclusief sporten, met nadruk op fysieke en financiële toegankelijkheid. Ook wanneer sport en bewegen niet expliciet worden genoemd in gezondheids- en preventieambities, liggen er kansen om deze te verbinden aan doelen rond een gezonde leefstijl, vroegsignalering, het voorkomen van overgewicht en het tegengaan van schadelijk middelengebruik.

Concept

mulier
instituut

Hoofdstuk 1

Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrond en doelstelling van het onderzoek. Daarnaast leggen we uit welke kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden we hebben toegepast om tot de resultaten te komen.

1.1 Achtergrond

Deze rapportage maakt onderdeel uit van een meerjarige reeks van studies naar de positie van sport in lokale collegeprogramma's. Sinds 2010 voert het Mulier Instituut in samenwerking met de Vereniging Sport en Gemeenten na afloop van de gemeenteraadsverkiezingen analyses uit van de nieuwe collegeprogramma's.

Na de rapportage in 2010 (Hoekman & Gijsbers, 2010), 2014 (Hoekman & Van der Bol, 2014), 2018 (Hoekman & Reitsma, 2018) en 2022 (Geurink & Hoekman, 2022) is dit rapport de vijfde uitgave in de reeks.

In deze rapporten geven we een overzicht van de positie van sport in de gemeentelijke collegeprogramma's. Hiermee ontstaat enerzijds een goed beeld van de inbedding van sport in het lokale beleid en anderzijds een overzicht van ontwikkelingen die in het sportbeleid te verwachten zijn voor de komende collegeperiode. Ten opzichte van de vorige reeks studies hebben we onze huidige analyse verbreed met gezonde leefstijl termen.

1.2 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om inzicht te bieden in de rol van sport en bewegen in de collegeprogramma's 2026-2030 van gemeenten. Daarbij kijken we ook hoe coalities aandacht besteden aan gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext. Tot slot vergelijken we de bevindingen, waar mogelijk, met de analyses van de collegeprogramma's van de bestuursperioden 2010-2014, 2014-2018, 2018-2022 en 2022-2026.

1.3 Onderzoeksmethoden

We hebben de collegeprogramma's verzameld via de website van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. In de praktijk zijn deze documenten ook vaak coalitieakkoorden.

Voor dit onderzoek hebben we verschillende onderzoeksmethoden toegepast. We zijn gestart met een kwantitatieve analyse van de collegeprogramma's van 330 gemeenten. We hebben deze collegeprogramma's onderzocht op de mate waarin 43 sport- (en beweeg) gerelateerde termen erin voorkomen. De collegeprogramma's van 12 gemeenten waren niet beschikbaar of konden we niet automatisch doorzoeken. Daarom hebben we deze buiten beschouwing gelaten.

Daarnaast hebben we het onderzoek met ondersteuning van de Beweegalliantie verbreed naar gezonde leefstijl termen in de sport- en beweegcontext. Zodoende hebben we bovendien deze collegeprogramma's onderzocht op de mate waarin 43 gezonde leefstijl termen (in de context van sport- en bewegen) erin voorkomen.

Vervolgens hebben we een representatieve steekproef getrokken voor meer diepgaande kwantitatieve analyses. Hiervoor selecteerden we 80 gemeenten op basis van inwoneraantal en regionale spreiding. Deze vulden we aan met de G4. Bij deze 84 geselecteerde collegeprogramma's hebben we onderzocht of ze een aparte sportparagraaf bevatten en in hoeverre sport wordt genoemd in paragrafen van andere beleidsterreinen.

Voor het tweede deel van het onderzoek hebben we op 40 van de 84 geselecteerde collegeprogramma's een meer kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd, om inhoudelijk iets kunnen zeggen over zowel de beleidsaandacht voor sport en bewegen als de beleidsaandacht voor gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext. Bij de selectie van deze 40 gemeenten hebben we weer rekening gehouden met representativiteit voor het geheel aan Nederlandse gemeente op basis van inwonertal en regionale spreiding.

De toegepaste methode voor deze verdiepende inhoudsanalyse verschilt met eerdere jaren. Het verschil zit in de verbreding van de kwalitatieve inhoudsanalyse naar gezonde leefstijltermen. De methode bij de kwantitatieve analyse verschilt eveneens met vorige jaren. Ten eerste hebben we de 43 zoektermen op bepaalde punten wat aangepast, passend bij het huidige beleidsjargon. Ook hebben we de kwantitatieve analyse verbreed met 43 gezonde leefstijl zoektermen (zie bijlage).

Daarnaast hebben we net zoals in 2022 een kwantitatieve analyse uitgevoerd van alle beschikbare collegeprogramma's. Door het toepassen van een woordtelling-algoritme konden we alle beschikbare collegeprogramma's geautomatiseerd laten doorzoeken op de 43 geselecteerde sport- en bewegen zoektermen en 43 gezonde leefstijl termen (zie bijlage).

Of sprake is van een sportparagraaf, hebben we wel op vergelijkbare wijze met voorgaande jaren onderzocht bij de 84 geselecteerde gemeenten.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren we de resultaten van de kwantitatieve analyse. Hierbij gaan we onder andere in op de mate waarin collegeprogramma's eigen sportparagrafen bevatten en op de meest genoemde sporttermen. We vergelijken daarbij de onderzoeken van 2010, 2014, 2018 en 2022, maar we besteden ook aandacht aan verschillen tussen kleine en grote gemeenten.

In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten van de kwalitatieve analyse. Hierbij hebben we aandacht voor de context van de sporttermen. Ook

besteden we daarbij aandacht aan gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext. We bespreken daarin op welk thema's de accenten liggen en werken die thema's verder uit. Hierbij vergelijken we ook met regelmatig met de vorige rapportages en de verschillen tussen kleine en grote gemeenten.

In het laatste hoofdstuk geven we een korte beschouwing op de aandacht voor sport en bewegen, en gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext in de collegeprogramma's van de Nederlandse gemeenten.

Concept

Hoofdstuk 2

Sportvermelding in collegeprogramma's

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de kwantitatieve analyse. Bij deze analyse hebben we 330 collegeprogramma's doorzocht op 43 sport en bewegen zoektermen en 43 gezonde leefstijl zoektermen (zie bijlage 1). Daarnaast hebben we voor de selectie van 84 collegeprogramma's onderzocht of deze een aparte sportparagraaf bevatten.

In paragraaf 2.1 geven we weer in hoeveel procent van de collegeprogramma's sport genoemd wordt en hoeveel procent van de collegeprogramma's een eigen sportparagraaf heeft. Dit specificeren we verder in categorieën gemeenten op basis van inwoneraantal.

Paragraaf 2.2 bevat een overzicht van de meest genoemde sportgerelateerde termen in alle 330 geanalyseerde collegeprogramma's en per categorie gemeenten op inwoneraantal.

In paragraaf 2.3 geven we voor de selectie van 84 collegeprogramma's per politieke partij aan in hoeverre er aandacht is voor sport in de colleges waar zij onderdeel van uitmaken.

2.1 Sportparagraaf

Net als in de twee voorgaande collegeperiodes komt sport ook in 2026 in vrijwel elk collegeprogramma voor (tabel 2.1). Ongeveer twee derde van de gemeenten heeft hierbij een specifieke paragraaf met sport in de titel. Dit is vergelijkbaar met eerdere jaren.

In een deel van deze paragrafen is sport het enige onderwerp, waarbij de paragraaf wel steeds vaker sport en bewegen genoemd wordt. Sport heeft ook vaak een paragraaf in combinatie met andere thema's. Met name cultuur, recreatie en in iets mindere mate onderwijs worden vaak met sport in één paragraaf gecombineerd.

Tabel 2.1
Sportparagrafen in collegeprogramma's
(in procenten)

	2010 (n=107)	2014 (n=104)	2018 (n=104)	2022 (n=104)	2026 (n=84)
Aparte sportparagraaf	63	63	73	69	68
Sport genoemd	89	91	98	99	99

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

In 2022 constateerden we al een lichte daling van kleine gemeenten met een aparte sportparagraaf. Deze ontwikkeling heeft zich in 2026 doorgezet (tabel 2.2): van 66 naar 55 procent.

Grotere gemeenten van 70.000 tot 250.000 inwoners hebben daarentegen vaker een aparte paragraaf met sport in de titel. Hierbij is ook een duidelijke stijging zichtbaar naar 94 procent.

Bij de gemeenten met meer dan 250.000 inwoners is percentueel een grote daling zichtbaar. Dit komt omdat één van de G4 gemeenten geen aparte sportparagraaf meer heeft.

Tabel 2.2
Collegeprogramma's met aparte sportparagraaf – categorieën inwonersaantal (in procenten)
(in procenten, 2026 n=84)

	2010	2014	2018	2022	2026
<25.000 inwoners	51	54	70	66	55
25.000 – 70.000 inwoners	57	61	71	62	64
70.000 – 250.000 inwoners	86	67	79	88	94
>250.000 inwoners (G4)	100	100	100	100	75

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

Dat kleinere gemeenten vaker geen aparte sportparagraaf hebben in hun collegeprogramma betekent niet dat sport daar niet wordt genoemd. Ook in kleine gemeenten wordt sport in bijna elk collegeprogramma genoemd (tabel 2.3). Sport komt hier vaak voor in paragrafen over gezondheid, het sociaal domein, leefbaarheid, voorzieningen en openbare ruimte.

Bij gemeenten met meer dan 25.000 inwoners werd sport in elk onderzocht collegeprogramma genoemd. In deze gemeenten krijgt sport ook vaak aandacht buiten een sportparagraaf. In paragraaf 3.1 gaan we verder in op deze verwevenheid met andere sectoren.

Tabel 2.3
Sport genoemd in collegeprogramma's – categorieën inwonersaantal
(in procenten, 2026 n=84)

	2010	2014	2018	2022	2026
<25.000 inwoners	84	75	97	99	97
25.000 – 70.000 inwoners	86	94	98	100	100
70.000 – 250.000 inwoners	100	100	100	100	100
>250.000 inwoners (G4)	100	100	100	100	100

Bron: Collegeprogramma's 2022-2026 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

2.2 Sportvermelding

Net als in de voorgaande analyses hebben we een top tien opgesteld van de sporttermen die in collegeprogramma's worden genoemd (tabel 2.4). In de tweede kolom van de tabel geven we weer welk percentage van de onderzochte gemeenten deze term noemt. In de derde kolom staat hoe vaak de term in totaal wordt genoemd.

Bewegen is net als in 2022 het meest genoemde sportgerelateerde woord. Ten opzichte van 2022 komt het in meer collegeprogramma's voor en wordt het vaker genoemd. In 2022 constateerden we al dat dit goed past bij de ontwikkeling van het sportbeleid, waarin bewegen vanuit het perspectief van gezondheidsbevordering een steeds grotere rol speelt. Deze ontwikkeling lijkt tussen 2022 en 2026 dus verder te zijn doorgezet.

Ook de overige woorden in de top acht komen overeen met 2022, waarbij enkele woorden een plek in de rangorde zijn gewisseld. Wel valt op dat sportvereniging en sportaccommodatie in meer collegeprogramma's worden genoemd dan in 2022.

Speelvoorziening en bewegingsonderwijs zijn nieuw in de top 10 ten opzichte van 2022. De opkomst van het woord speelvoorziening sluit aan bij een grotere focus op bewegen, ook buiten georganiseerd sportverband. Bij bewegingsonderwijs wordt over het algemeen benoemd het belang van goed bewegingsonderwijs benoemd. Maar in enkele collegeprogramma's die wij ook kwalitatief hebben geanalyseerd, werd bewegingsonderwijs ook specifiek benoemd vanwege de afbouw van vakleerkrachten vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Vanaf 2027 mag deze regeling niet meer gebruikt worden om vakleerkrachten bewegingsonderwijs van te financieren, en enkele gemeenten geven in hun collegeprogramma aan te inventariseren hoe dit kan worden opgevangen. In 2025 zetten 95 gemeenten BRC-functionarissen nog in als vakleerkracht (Bronkhorst et al., 2026).

Tabel 2.4
Tien meest genoemde sporttermen in collegeprogramma's in 2026 en 2022
(in procenten en in absolute aantallen)

Totaal gemeenten 2026 (n=330)			Totaal gemeenten 2022 (n=274)		
	%	Aantal*		%	Aantal*
Bewegen**	88	1803	Bewegen**	84	1113
Sportaccommodatie***	63	589	Sportaccommodatie***	54	300
Sportvereniging	57	429	Vitaal	48	319
Vitaal	52	394	Sportvereniging	47	248
Zwembad	36	330	Zwembad	32	195
Club	27	196	Club	28	151
Sportpark	24	184	Sporthal	19	87
Sporthal	23	145	Sportpark	19	84

Bewegingsonderwijs****	15	81	Sportieve	15	45
Speelvoorziening	15	55	Buurtsportcoach	14	57

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

* Termen kunnen meerdere keren voorkomen per collegeprogramma.

** Bewegen en beweging hebben we samengevoegd onder bewegen.

*** Sportaccommodatie en sportvoorziening hebben we samengevoegd onder sportaccommodatie.

*** Bewegingsonderwijs, gym en gymles hebben we samengevoegd onder bewegingsonderwijs.

Wanneer we onderscheid maken in verschillende grootten gemeenten, dan zien we over het algemeen veel dezelfde woorden terugkomen in de top tien (tabel 2.5). Toch zijn er wel enkele verschillen zichtbaar. Zo staat sportverenigingen bij middelgrote en grote gemeenten duidelijk hoger in de top tien dan in kleine gemeenten. Zwembaden worden in kleine en middelgrote gemeenten relatief vaker genoemd dan in grote gemeenten. Ook andere typen sportaccommodaties staan bij kleinere gemeenten hoger in de top tien dan bij grotere gemeenten.

Topsport en sportevenement staan net als in de afgelopen collegeperiode alleen bij grote gemeenten in de top tien. Dat is niet verassend, aangezien grote gemeenten ook het vaakst beleid hebben op het gebied van topsport en sportevenementen (Geurink et al., 2025).

Tabel 2.5
Tien meest genoemde sporttermen in collegeprogramma's naar omvang van gemeente
(in absolute aantallen)

<25.000 inwoners (n=107)		25.000-70.000 inwoners (n=167)		70.000- 250.000 inwoners (n=54)		>250.000 inwoners (n=4)	
Bewegen	347	Bewegen	864	Bewegen	552	Bewegen	40
Sportaccommodatie	150	Sportaccommodatie	296	Sportaccommodatie	131	Sportvereniging	14
Vitaal	142	Sportvereniging	225	Sportvereniging	120	Sportaccommodatie	12
Zwembad	81	Zwembad	193	Club	63	Club	10
Sportvereniging	70	Vitaal	188	Vitaal	63	Zwembad	6
Sportpark	48	Club	101	Topsport	57	Topsport	5
Sporthal	30	Sportpark	96	Zwembad	50	Sportevenement	4
Bewegingsonderwijs	22	Sporthal	83	Sportevenement	39	Kunstgras	3
Club	22	Bewegingsonderwijs	42	Sportpark	38	Sportieve	3
Buurtsportcoach	16	JOGG	33	Sporthal	30	Bewegingsonderwijs	2

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Gezonde leefstijl vermelding

Voor het eerst in deze reeks aan rapportages hebben we ook gezocht op 43 woorden in relatie tot een gezonde leefstijl. Deze termen hebben al een directe relatie met sport en bewegen, worden in directe relatie tot sport en bewegen

gebruikt, of hebben koppelkansen ten aanzien van beleid voor een gezonde leefstijl. In de bijlage staat een overzicht van de woorden waarop gezocht is.

Actieve vormen van mobiliteit, zoals lopen/wandelen en fietsen, werden in het overgrote deel van de collegeprogramma's genoemd (tabel 2.6). En de openbare ruimte, waarin kan worden gefietst en gelopen werd ook veel genoemd. Daarnaast was er veel aandacht voor (ruimte voor) spelen en ontmoeten.

Samen met lopen was leefbaarheid de term die in de meeste collegeprogramma's terugkwam. Verder staan preventie en mentale gezondheid ook in de top tien. In paragraaf 3.1 lichten we toe hoe sport en bewegen in relatie tot dergelijke beleidsthema's werd genoemd.

Tabel 2.6
Tien meest genoemde termen gerelateerd aan gezonde leefstijl
(in procenten en in absolute aantallen, n=330)

	%	Aantal
Lopen*	95	2010
Leefbaarheid*	95	3529
Preventie	94	2447
Openbare ruimte	92	2465
Fiets	89	2326
Spelen*	84	1140
Sociaal domein*	79	1211
Ontmoeten*	74	839
Wandel	57	461
Mentale gezondheid	46	262

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

* Voor deze termen zijn ook variaties meegenomen, zoals 'loop' als onderdeel van andere woorden.

Als we de termen gerelateerd aan gezonde leefstijl uitsplitsen naar categorieën gemeenten op basis van gemeentegrootte, dan zien we dat de top tiens per categorie behoorlijk overeenkomen (tabel 2.7). Het valt wel op dat leefbaarheid in kleine en middelgrote gemeenten de meest terugkomende term is, terwijl dit voor de grote gemeenten lopen is. Daarnaast is het opvallend dat sociaal domein bij kleinere gemeenten hoger in de top tien staat dan bij grotere gemeenten. Openbare ruimte staat bij de grotere gemeenten dan weer iets hoger.

Tabel 2.7
Tien meest genoemde termen gerelateerd aan gezonde leefstijl in collegeprogramma's, naar omvang van gemeente
(in absolute aantallen)

<25.000 inwoners (n=107)		25.000-70.000 inwoners (n=167)		70.000- 250.000 inwoners (n=54)		>250.000 inwoners (n=4)	
Leefbaarheid*	986	Leefbaarheid*	1917	Lopen*	782	Lopen*	90
Lopen*	687	Lopen*	1451	Openbare ruimte	661	Openbare ruimte	52
Openbare ruimte	631	Preventie	1259	Leefbaarheid*	599	Fiets	45
Preventie	568	Fiets	1145	Preventie	592	Preventie	28
Fiets	567	Openbare ruimte	1121	Fiets	569	Leefbaarheid*	27
Sociaal domein*	379	Spelen*	590	Spelen*	317	Spelen*	23
Spelen*	210	Sociaal domein*	589	Ontmoeten*	251	Ontmoeten*	14
Ontmoeten*	158	Ontmoeten*	416	Sociaal domein*	242	Voetganger	7
Wandel	123	Wandel	234	Wandel	102	Speeltuinen	6
Vitaliteit	78	Vitaliteit	170	Mentale gezondheid	78	Gezonde leefomgeving	5

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

* Voor deze termen zijn ook variaties meegenomen, zoals 'loop' als onderdeel van andere woorden.

2.4 Politieke kleur

Sinds 2014 kijken we bij de analyse van gemeentelijke collegeprogramma's ook naar een eventuele relatie van de samenstelling van het college met de aandacht voor sport in collegeprogramma's. Per politieke partij analyseren we in hoeverre sport is ingebed in de door ons geanalyseerde programma's van de colleges waar ze onderdeel van zijn. Partijen die in minder dan 10 van de geanalyseerde collegeprogramma's deel uitmaken van de coalitie zijn niet meegenomen. Lokale partijen zijn samengenomen.

D66 is de partij die het vaakst een aparte sportparagraaf heeft in de collegeprogramma's waaraan zij meegeschreven hebben, gevolgd door SGP en ChristenUnie (CU). De Christenunie heeft de hoogste gemiddelde sportvermelding, gevolgd door Pro en D66.

Vanwege een kleine wijziging in analysemethodiek kan de gemiddelde sportvermelding niet worden vergeleken met de resultaten uit voorgaande rapportages.

Tabel 2.8
Aandacht voor sport naar politieke partij
(in procenten en absolute aantallen, n =84)

	Aparte sportparagraaf	Gemiddelde sportvermelding
	%	Aantal
Lokaal (n=82)	71	11
CDA (n=50)	66	12
VVD (n=48)	79	14
Pro (n=34)	74	17
D66 (n=31)	84	17
SGP (n=16)	81	12

CU (n=10)	80	19

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

concept

Hoofdstuk 3

De boodschap over sport en bewegen

In dit hoofdstuk gaan we in op de context waarin sport terugkomt in collegeprogramma's. Paragraaf 3.1 gaat over de manier waarop sport en bewegen terugkomt in andere paragrafen van collegeprogramma's dan de sportparagraaf. In paragraaf 3.2 onderscheiden we de specifieke thema's van sportbeleid die in de collegeprogramma's staan. Tot slot gaan we in paragraaf 3.3 in op thema's die niet direct raken aan het sportbeleid, maar wel een impliciete link bevatten.

Hiervoor hebben we een inhoudsanalyse gedaan van de collegeprogramma's van 40 gemeenten. 36 van deze gemeenten hebben we gekozen op basis van een representatieve verdeling over de categorieën <25.000 inwoners, 25.000 – 70.000 inwoners en 70.000 – 250.000 inwoners. Daarbij hebben we ook rekening gehouden met de spreiding van gemeenten door het land. Naast deze 36 gemeenten hebben we de inhoud van de collegeprogramma's van de G4 geanalyseerd.

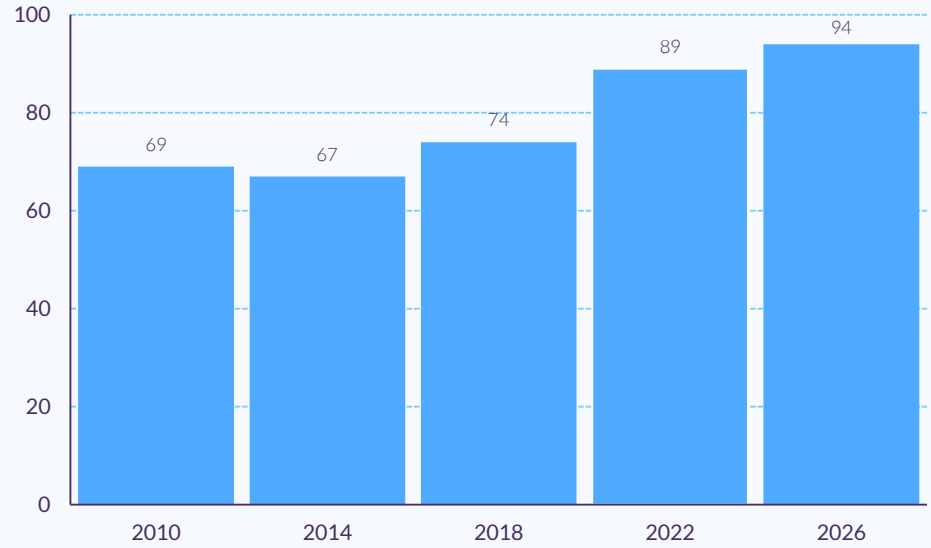
3.1 Verwevenheid met andere sectoren

Deze paragraaf beschrijft de manier waarop sport en bewegen terugkomt in andere paragrafen van collegeprogramma's dan de sportparagraaf. In de analyses van de collegeprogramma's van 2010, 2014 en 2018 werd al duidelijk dat sport vaak terugkomt in de bespreking van andere beleidsterreinen. In 2022 was dit nog vaker het geval dan voorheen en was er sprake van een forse stijging ten opzichte van voorgaande jaren. In de collegeprogramma's van 2026-2030 is dit percentage redelijk vergelijkbaar met in 2022. In 85 procent van de collegeprogramma's is aandacht voor sport in paragrafen van andere beleidsterreinen (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1

Aandacht voor sport in collegeprogramma's bij het bespreken van andere beleidsterreinen in 2010, 2014, 2018, 2022 en 2026.

(in procenten, n=84)

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

Gezondheid en sociaal domein

Net als in 2022 vormt gezondheid en het sociaal domein de belangrijkste verbinding tussen sport en andere beleidsterreinen. In de vorige rapportage werd al benoemd dat de verbinding met sport in deze context vooral wordt beschreven vanuit het perspectief van positieve gezondheidseffecten en bijdrage aan preventie. Sport werd daarbij voornamelijk verbonden aan gezonde leefstijl, preventie, welzijn en vroegsignalering.

Deze verbinding is in 2026 nog steeds duidelijk aanwezig, maar lijkt inhoudelijk te zijn verbreed. Sport wordt niet alleen gekoppeld aan de fysieke gezondheid, maar ook vaker aan mentale gezondheid, sociale cohesie en een betere kwaliteit van leven. De aandacht voor sport en bewegen sluit daarmee aan bij een bredere benadering van gezondheid.

'Om sociale en maatschappelijke uitdagingen effectief aan te pakken, kiezen wij voor een integrale benadering waarin sport, bewegen, onderwijs, cultuur en zowel fysieke als mentale gezondheid elkaar versterken. Dit wordt onderdeel van de algemene visie op sport, spelen, bewegen en fysieke en mentale gezondheid'. (Almelo)

Opvallend is dat in 2026 de verbinding tussen sport en gezondheid zich niet alleen beperkt tot sport- en/of beweegstimulering. Ook de omgeving waarin mensen sporten, bewegen en elkaar ontmoeten wordt in steeds meer gemeenten onderdeel van deze bredere gezondheidsbenadering.
We zien daarbij dat een aantal gemeenten gezondheid niet alleen benaderen als een individuele verantwoordelijkheid, maar ook in relatie tot de omgeving waarin mensen leven en de mogelijkheden die zij hebben om mee te doen in de samenleving. Hierbij wordt vaak ingegaan op het belang van een omgeving die ontmoeting en betrokkenheid stimuleert, daarmee bijdraagt aan het welzijn van inwoners en de mogelijkheid om gezonde keuzes te maken. Sport wordt in dit geval vaak genoemd.

> ***'De leefomgeving moet daarom uitnodigen tot contact en samenleven. Dat zit vaak in alledaagse plekken en momenten: gewoon aan de keukentafel, in de buurt, een bankje in de wijk, op een plein waar kinderen spelen, op school of werk, bij een (sport)vereniging, in de kerk, in het dorpshuis of de moskee. Juist daar ontstaan gesprekken, betrokkenheid en het gevoel dat we samen verantwoordelijkheid dragen voor onze gemeenschap'. (Apeldoorn)***

Armoedebeleid, kansengelijkheid en participatie

In 2022 kwam sport met name terug als onderdeel van minimaregelingen en financiële ondersteuning voor kinderen om mee te kunnen doen aan sport en cultuur, zoals het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Ook in de collegeprogramma's 2026-2030 wordt ingegaan op de financiële toegankelijkheid van sport. Maar het valt op dat in sommige collegeprogramma's deze verbinding breder wordt getrokken naar kansengelijkheid en meedoen. Sport wordt daarmee niet alleen gezien als een activiteit waarvoor financiële ondersteuning nodig kan zijn, maar ook als een plek waar maatschappelijke ongelijkheid zichtbaar wordt. Helmond beschrijft dit als volgt:

> ***'Niet elke Helmonder start met dezelfde kansen, maar iedereen verdient een eerlijke toekomst. We zetten daarom steviger in op kansengelijkheid. Educatie, cultuur, gezondheid, een leefbare omgeving en sport zijn de grote gelijkmakers in onze stad. Door hier juist in kwetsbare wijken extra in te investeren, zorgen we dat talent en welzijn niet afhangen van je wieg of portemonnee.' (Helmond)***

Ook Ommen koppelt sport aan gelijke kansen voor kinderen: *'We investeren daar waar het extra nodig is, zodat kinderen gelijke kansen krijgen op school, bij de sportclub of met cultuuractiviteiten'.* Dit laat zien dat sport binnen het armoedebeleid in 2026 een bredere betekenis krijgt. De nadruk ligt niet langer op alleen financiële toegankelijkheid, maar ook op de bijdrage van sport aan kansengelijkheid en participatie.

Veiligheid

In de vorige rapportage kwam naar voren dat in enkele collegeprogramma's de gemeente in samenwerking met de sport werkt aan het tegengaan van criminele ondermijning en het creëren van (een gevoel van) veiligheid. Sommige gemeenten beschreven dat sportverenigingen een rol kunnen spelen in jongeren weghouden van criminaliteit. Ook in 2026 blijven deze verbindingen zichtbaar. In Nieuwegein wordt sport bijvoorbeeld genoemd als onderdeel van een bredere aanpak gericht op jongeren:

> ***'We kiezen voor een aanpak waarin preventie en handhaving in balans zijn. Jongeren perspectief bieden waar dat kan en stevig optreden waar dat nodig is. We investeren in jongerenwerk, bewezen aanpakken zoals de 'Moedertraining', Preventie met Gezag, onderwijs, sport, begeleiding en kansen op opleiding, stage en werk'. (Nieuwegein)***

Ook Dronten wil investeren in de samenwerking met onder andere sportverenigingen, *"zodat jongeren die dreigen af te glijden in jeugdcriminaliteit, eerder worden geholpen"*.

Mobiliteit en verkeer

In 2022 kwam sport terug in paragrafen over mobiliteit en verkeer. Het ging toen vooral over fietsen van en naar de sportvereniging en andere sportfaciliteiten. Ook in de collegeprogramma's 2026-2030 komt dit terug, maar gemeenten koppelen dit vrijwel altijd aan verkeersveiligheid. Hilvarenbeek beschrijft dit als volgt: *'wij stimuleren het gebruik van de fiets. Kinderen en ouders moeten veilig naar school en sportvoorzieningen kunnen fietsen, waarvoor het principe 'auto te gast' een mogelijke oplossing is'*.

Verder valt op dat een aantal gemeenten mobiliteit en verkeer breder trekken naar actieve mobiliteit. Hierbij worden fietsen en lopen niet allen gezien als manier om sportverenigingen en andere sportfaciliteiten te bereiken, maar ook als vormen van dagelijkse beweging die bijdragen aan de gezondheid en leefbaarheid. Hoorn verwoordt dit als volgt:

> ***'We willen dat inwoners kiezen voor de fiets of voor lopen. Dat is goed voor bereikbaarheid, gezondheid, leefbaarheid en de beschikbare ruimte in de stad. Zeker in een groeiende stad moeten korte verplaatsingen binnen wijken, naar scholen, sportclubs, voorzieningen, bedrijventerreinen en de binnenstad vanzelfsprekender te voet of per fiets kunnen'. (Hoorn)***

Recreatie en toerisme

In 2022 werden in diverse collegeprogramma's sportvoorzieningen als recreatievoorzieningen benoemd. In sommige gemeenten werd sport daarnaast ingezet om toeristen aan te trekken en de gemeente te profileren. In 2026 zien we dit ook terug. Bijvoorbeeld in Hulst: *"de toeristische aantrekkingskracht vanuit de*

identiteit en kernkwaliteiten blijven we versterken door slimme verbindingen te maken tussen historie, cultuur, sport/bewegen en kunst".

Heerenveen zien sport en evenementen zelfs als 'visitekaartjes' van de gemeente. De mogelijke Olympische Spelen in Thialf worden hierbij onder andere verbonden aan economie, toerisme en internationale uitstraling.

Openbare ruimte, gebiedsontwikkeling en wonen

Bij het inrichten van de openbare ruimte werd sport in de collegeprogramma's van 2022 regelmatig genoemd als een van de onderdelen waarmee de gemeente rekening houdt. In de huidige collegeprogramma's wordt hierbij steeds vaker de verbreding gezocht naar een gezonde en beweegvriendelijke leefomgeving. Bijvoorbeeld in Helmond:

> ***'We intensiveren de inzet voor een beweegvriendelijke openbare ruimte en buitenspelen. In alle wijken moeten voldoende toegankelijke speelvoorzieningen zijn en moeten sport-, wandel- en fietsvoorzieningen dichtbij huis zijn'. (Helmond)***

Ook Mook en Middelaar verbindt de inrichting van de openbare ruimte aan gezondheid en voldoende mogelijkheden om te bewegen: *"om een gezonde leefstijl te stimuleren, hechten wij waarde aan voldoende openbare beweegmogelijkheden. [...] Wij staan voor aantrekkelijke en goed onderhouden speelplekken en meer mogelijkheden om te bewegen in de buitenruimte".*

Daarnaast gaat het net als in 2022 bij gebiedsontwikkeling en wonen vaak over sportvoorzieningen, zowel in de openbare ruimte als sportaccommodaties. Amsterdam kijkt bij nieuwe gebiedsontwikkeling en verdichting niet alleen naar het aantal woningen, maar ook naar voorzieningen zoals zorg, onderwijs, groen en sport.

Ook wordt sport vaak meegenomen als onderdeel van een integraal woonbeleid. Zoals in Hoorn:

> ***'Dat vraagt om meer dan woningen alleen. Nieuwe en bestaande wijken moeten voldoende voorzieningen hebben om prettig te kunnen wonen, leren, werken, sporten en ontmoeten. Daarom kijken we bij groei steeds integraal wat woningbouw betekent voor scholen, zorg, welzijn, winkels, sport, groen, mobiliteit en openbare ruimte'. (Hoorn)***

Onderwijs

Sport en onderwijs worden net als in 2022 ook in de huidige collegeprogramma's regelmatig aan elkaar gekoppeld. Toen ging het vooral om bewegingsonderwijs en de huisvesting hiervan. In 2026 zien we wel een verbreding. Sport wordt vaak

genoemd als onderdeel van gezond opgroeien en brede ontwikkeling van kinderen. Bijvoorbeeld in Purmerend:

> ***'Daarnaast stimuleren wij een rijke en verlengde schooldag, zodat kinderen ook buiten de reguliere lestijden toegang hebben tot activiteiten op het gebied van sport, cultuur, techniek, natuur, dienstverlening en ondernemerschap'. (Purmerend)***

Ook zien we dat gemeenten regelmatig inzetten op het openstellen van schoolpleinen na schooltijd als sport/speelterrein.

Leefbaarheid

In 2022 zagen we dat in voornamelijk kleine gemeenten en gemeenten met meerdere (kleinere) kernen het ging over het in stand houden van (sport)accommodaties om deze dorpen/kernen leefbaar te houden. Ook in 2026 zien we dit terug. Bijvoorbeeld op Vlieland: *"behoud van Flidunen als complete sportfaciliteit zien we als essentieel belang voor de leefbaarheid op Vlieland"*.

Ook zien we dat meerdere gemeenten het belang van verenigingen noemen voor de leefbaarheid. Hierbij gaat het veelal om verenigingen in het algemeen, waar sportverenigingen deel van uitmaken.

> ***'Verenigingen zijn belangrijk voor ontmoeting, sport, cultuur en traditie. Zij verbinden generaties en geven kleur aan het dorpsleven. Verenigingen zijn een schakel tussen leefbaarheid, voorzieningen en sociale samenhang. Daarom zetten we in op sterke en toekomstbestendige verenigingen. We ondersteunen waar nodig, geven ruimte aan initiatief en denken mee. De gemeente helpt zo dat eigenaarschap en energie in de gemeenschap blijven. We zorgen ook voor duidelijke aanspreekpunten, zodat verenigingen zich kunnen richten op hun werk'. (Nederweert)***

Daarnaast gaat het net zoals in 2022 over de multifunctionaliteit van sportaccommodaties en het inzetten hiervan als bijvoorbeeld een ontmoetingsplek. Dat zien we bijvoorbeeld in Purmerend: *"Waar mogelijk kiezen wij voor multifunctionele accommodaties waarin onderwijs wordt gecombineerd met maatschappelijke functies zoals sport, zorg, cultuur en ontmoeting"*.

We zien daarbij dat colleges niet alleen inzetten op multifunctioneel gebruik van sport(accommodaties) vanwege schaarste ruimte, maar ook vaak vanuit het oogpunt om de financiële houdbaarheid van voorzieningen te waarborgen.

3.2 Sportthema's

Deze paragraaf beschrijft de specifieke thema's van het sportbeleid die in de collegeprogramma's staan. In de vorige rapportage constateerden we dat de verschuiving van aandacht voor sportaccommodaties naar sportstimulering en de

zachtere kant van sport (software), die in 2018 zichtbaar werd, zich ook voortzette in de collegeprogramma's van 2022-2026. Bovendien werd de aandacht voor sportaccommodaties verder verbreed naar sportvoorzieningen, waarbij sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte een prominentere rol speelden in 2022 dan in voorgaande jaren.

Ook in de huidige collegeprogramma's komt het bovenstaande terug naar voren. Wel zien we dat sport en bewegen nadrukkelijker verbonden wordt aan bredere maatschappelijke doelen, zoals gezonde leefstijl en preventie.

Belang van sport en bewegen

Net zoals in 2022 wordt in veel collegeprogramma's het belang van sport en bewegen benadrukt. Dit vanwege de positieve effecten op de fysieke en mentale gezondheid. Zoals bijvoorbeeld in Breda: *"Sport versterkt de fysieke en mentale gezondheid van inwoners en brengt inwoners uit alle lagen van onze stad samen".*

Verder is sport volgens veel collegeprogramma's belangrijk voor verbinding in de samenleving. Zoals bijvoorbeeld in Coevorden: *"Minstens zo belangrijk is dat samen sporten of bewegen mensen met elkaar verbindt. Daarmee vervult sport een niet te onderschatten rol wanneer we het hebben over sterke gemeenschappen en naoberschap".*

Veel gemeenten geven net als in de vorige rapportage ook duidelijk aan de waarde van sport in te willen zetten op andere beleidsterreinen, zoals ook al te lezen was in paragraaf 3.1.

> ***'Sport is van grote waarde voor Gooise Meren en draagt wezenlijk bij aan de leefbaarheid van onze gemeente en de gezondheid van onze inwoners. We zetten daarom in op een samenwerking tussen sport en andere domeinen'. (Gooise Meren)***

Ten opzichte van 2022 valt het wel op dat meerdere gemeenten bij het benadrukken van het belang van sport en bewegen ook de koppeling maken met kansengelijkheid.

> ***'Sporten, bewegen en cultuur zijn fundamentele voorwaarden voor een gezonde, vitale en inclusieve samenleving. Wij stimuleren een actieve leefstijl voor al onze inwoners, met een aanbod dat voor iedereen toegankelijk en bereikbaar is, ongeacht achtergrond of kwetsbaarheid'. (Aalten)***

Gezondheid

Gezondheid is net zoals in de voorgaande rapportage één van de meest genoemde redenen om sport en bewegen te stimuleren. Dat zagen we al in de vorige paragraaf over de verwijzingen naar sport bij andere domeinen. Maar ook in de sportparagraaf wordt in de huidige collegeprogramma's een duidelijke verbinding gemaakt met

gezondheidsaspecten. In 2022 verbonden gemeenten sport met name aan positieve gezondheidseffecten en aan het voorkomen van gezondheidsproblemen. Ook in de huidige collegeprogramma's zien we deze verbindingen duidelijk terugkomen.

Meerdere gemeenten benoemen gezondheid als directe opbrengst van sport en bewegen. Zo beschrijft Bodegraven-Reeuwijk dat ***"sport niet alleen bijdraagt aan de vitaliteit van onze gemeenschappen, maar ook aan onze eigen, individuele gezondheid".***

Ook zien we dat meerdere coalities de bredere gezondheidswaarde van sport en bewegen benoemen. Gemeenten benadrukken daarbij niet alleen het belang van sport en bewegen voor de fysieke gezondheid, maar steeds vaker koppelen zij dit ook aan de mentale gezondheid/weerbaarheid, preventie en ontmoeting (tegengaan van eenzaamheid).

> ***'We zetten sport en bewegen structureel in als middel voor positieve gezondheid, preventie, kansengelijkheid, ontmoeting, mentale weerbaarheid en leefbare wijken. Zo wordt gezond leven en voldoende bewegen makkelijker in het dagelijks leven van onze inwoners. Zowel voor jeugd, jongeren als volwassenen. Dit is belangrijk voor zowel de fysieke en mentale gezondheid als de sociale cohesie'. (Helmond)***

Tot slot wordt bewegen soms genoemd in relatie tot het programma Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). De gemeente Breda benadrukt bijvoorbeeld dat zij zich hard blijft maken voor jongeren op gezond gewicht, onder andere via het JOGG, waarbij aandacht is voor onder andere bewegen.
Kortom, gezondheid blijft daarmee ook in de huidige collegeprogramma's een belangrijke onderbouwing/legitimering van het gemeentelijke sport- en beweegbeleid.

Sportverenigingen

In 2022 benadrukte een deel van de colleges de rol van verenigingen in de maatschappij. Ook in 2026 zien we dit beeld terug. We zien dit bij meerdere gemeenten terugkomen in combinatie met het belang van goede en toekomstbestendige sportaccommodaties/voorzieningen.

> ***'Sterke sportverenigingen en goede accommodaties vormen het fundament van het Dordtse sportleven. We stimuleren multifunctioneel gebruik van sportvoorzieningen en ondersteunen verenigingen bij samenwerking of fusie wanneer dat bijdraagt aan hun toekomstbestendigheid'. (Dordrecht)***

Verder gaat het in de collegeprogramma's over vraagstukken en ontwikkelingen waar verenigingen mee te maken hebben. De nadruk ligt vooral op het ondersteunen van sportverenigingen en in het bijzonder vrijwilligers.

'Sportverenigingen hebben een belangrijke sociale meerwaarde. We ondersteunen sportverenigingen door het ontlasten van vrijwilligers en het verminderen van administratieve regeldruk. Door verenigingen beter te ondersteunen bij subsidieaanvragen, vergunningen en onderhoudsvraagstukken zorgen we dat bestuurders meer tijd kunnen besteden aan sport en leden'. (Helmond)

De aandacht voor ondersteuning van sportverenigingen laat daarmee zien dat gemeenten inzetten op de vitaliteit/toekomstbestendigheid van sportverenigingen, zodat zij hun maatschappelijke functie kunnen blijven vervullen.

Ondernemende sportaanbieders

In de vorige rapportage lag de druk vooral op sportverenigingen en ging het in meerdere collegeprogramma's over sportaanbieders in het algemeen, maar expliciete aandacht voor commerciële sportaanbieders kwam maar in een enkel collegeprogramma terug.

Nu zien we dat in de grotere gemeenten de rol van commerciële sportaanbieders vaker wordt benoemd. Zo stipt Dordrecht aan dat 40 procent van haar sportende inwoners actief is bij sportondernemers en geeft hierbij aan dat zij een bijdrage leveren aan een vitaal Dordrecht.

Verder geven een aantal colleges het belang van zowel sportverenigingen als ondernemende sportaanbieders aan, zoals in Arnhem: *'we investeren extra in wijken waar minder wordt gesport en waar de mentale gezondheid onder druk staat, met laagdrempelige activiteiten dicht bij huis en met inzet van zowel verenigingen als particuliere aanbieders'.* Ook lijken zij in een aantal gemeenten vaker te worden betrokken bij het beleid. Zo gaat Almere de sportvisie en -beleid samen met sportverenigingen en ondernemers herijken.

Sportaccommodaties: exploitatie, multifunctioneel gebruik en verduurzaming

In 2022 werd steeds vaker vooral de 'zachte' kant van sport belicht, maar was in veel collegeprogramma's ook aandacht voor het 'harde' sportaccommodatiebeleid. Dit zien we ook terug in de huidige collegeprogramma's. Gemeenten benoemen onder andere de noodzaak van onderhoud en renovatie, investeringen in nieuwe accommodaties en het behoud van bestaande voorzieningen. Hierbij verwijzen gemeenten regelmatig naar hun accommodatie- en huisvestingsplannen. Zo geeft Hardenberg aan dat onderhoud en renovatie plaatsvinden op basis van de eerder opgestelde integrale huisvestingsplannen (IHP's) voor binnen- en buitensport.

In de voorgaande rapportage werd bovendien de impact van de stijging van de energieprijzen in meerdere collegeprogramma's genoemd. Dit zien we minder expliciet terug, maar we zien wel dat vaak de nadruk ligt op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van accommodaties, en op het ondersteunen van sportverenigingen daarbij. Den Haag wil bijvoorbeeld de verduurzamingsregeling en de Investeringssubsidie Accommodaties Sportverenigingen voor

sportverenigingen voortzetten en extra middelen beschikbaar stellen voor verouderde sportaccommodaties. Middelburg wil sportverenigingen ondersteunen bij het verduurzamen van hun voorzieningen, zodat zij hun maatschappelijke rol kunnen blijven vervullen.

Verder zien we in meerdere collegeprogramma's verduurzaming terugkomen in relatie tot het bouwen en onderhouden van (nieuwe) zwembaden. Haakbergen beschrijft dit als volgt:

> ***'We zetten in op de bouw van een nieuw zwembad. Daarbij luisteren we naar de door de gebruikers aangegeven behoefte. We nodigen de samenleving en andere partijen uit om dit samen mogelijk te maken (cofinanciering). We bouwen een duurzaam zwembad dat lang meegaat. Een zwembad dat minder afhankelijk is van stijgende prijzen op de energiemarkt en risico's van bezoekersaantallen. Een zwembad dat bijdraagt aan onze ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Een nieuw zwembad dat we modulair kunnen bouwen, zodat uitbreidingen altijd nog mogelijk zijn'. (Haaksbergen)***

Ook komt net als in 2022 het multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties in meerdere collegeprogramma's naar voren. Zo blijft Katwijk inzetten op multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties om sport voor alle inwoners betaalbaar en toegankelijk te houden. Harlingen is voornemens om *'deze bestuursperiode een besluit te nemen over de clustering van binnen- en buitensport zowel wat betreft de accommodaties als locaties multifunctioneel in te zetten'*.

Daarnaast valt op dat multifunctionaliteit zich niet alleen beperkt tot sportaccommodaties. In meerdere collegeprogramma's worden schoolgebouwen en (bijbehorende) gymzalen genoemd voor multifunctioneel gebruik, waarin sport een plek kan krijgen.

> ***'We zorgen voor voldoende, passende schoolgebouwen en gymzalen, die gezond, fris en duurzaam zijn. Daarbij streven we naar brede scholen, dus naar scholen waar functies worden gecombineerd en die optimaal benut worden. Bijvoorbeeld door het combineren van onderwijs met kinderopvang, sport of buurtfuncties'. (Utrecht)***

Tot slot besteden een aantal gemeenten aandacht aan de exploitatie en het beheer van sportaccommodaties.

> ***'We blijven investeren in goede sportvoorzieningen voor onze inwoners en verenigingen. Een aantal grote projecten loopt al en wordt de komende jaren afgerond of opgestart. Tegelijk staat de binnensport onder druk door stijgende kosten en tarieven. Het Sportbedrijf Katwijk is daarin een belangrijke partner voor het beheer en de exploitatie van onze gemeentelijke binnensportaccommodaties. Wij zien voor het Sportbedrijf een rol die verder***

gaat dan beheer alleen: meer ondernemerschap en meer initiatief om accommodaties optimaal te benutten en toegankelijk en betaalbaar te houden'. (Katwijk)

Sporten en bewegen in de openbare ruimte

In de vorige rapportage constateerden we dat tijdens de coronacrisis de behoefte aan en het belang en het aanbod van sport en bewegen in openbare ruimtes tijdens corona zijn toegenomen (Geurink & Hoekman, 2022). Ook in de huidige collegeprogramma's wordt veel aandacht besteed aan sport en bewegen in de openbare ruimte. Vaak wordt gesproken over dat de openbare ruimte moet 'uitnodigen' of 'aanzetten' tot sport en bewegen. Zoals bijvoorbeeld in Hulst: *'de openbare ruimte richten we zo in dat deze aanzet tot spelen, bewegen, sporten en ontmoeten'*.

We zien nu dat meerdere gemeenten sport en bewegen daarbij ook meenemen bij de herinrichting van de openbare ruimte, zoals al bleek in paragraaf 3.1. In de Gooise Meren worden sport en bewegen standaard meegenomen bij de herinrichting van de openbare ruimte. '*Bijvoorbeeld door in te zetten op informele sportvoorzieningen, veilige routes, wandel- en hardloopmogelijkheden, groen en natuurlijke speel- en beweegruimtes'.*

Ook bij de ontwikkeling van nieuwe wijken wordt sport en bewegen in de openbare ruimte in een aantal gemeenten meegenomen.

'We streven naar meer ruimte voor speel- en beweegplekken voor kinderen en jongeren in de stad en stellen in 2027 nieuw speeltuinbeleid waarin ook plek is voor kinderen boven de tien jaar. Zo willen we in navolging van RIVM-vuistregels dat bij nieuwe woningen minimaal 25% van de openbare buitenruimte zodanig wordt ingericht dat Arnhemmers er kunnen bewegen, spelen, lopen, fietsen of sporten'. (Arnhem)

Urban sports

In 2022 besteedden vooral de grote gemeenten aandacht aan urban sports. Vaak als het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Ook nu besteden met name de grote gemeenten aandacht hieraan. Amsterdam wil de mogelijkheden tot sporten in de openbare ruimte uitbreiden door onder andere meer ruimte te maken voor urban sports. Ook Rotterdam wil meer plek geven hieraan. Utrecht wil *"naast de toch wat meer klassieke accommodaties en verenigingssporten inspelen op een veranderende behoefte van inwoners. Denk hierbij aan sport- of boksscholen, of aan 'urban sports' – freerunning, basketbal, skateboarden, BMX of calisthenics – in de openbare ruimte".*

Verder zien we dat urban sports in een aantal gemeenten verbonden wordt het aan jeugd- en cultuurbeleid.

'We geven street sports & culture (urban) een volwaardige plek in het sport-, jeugd- en cultuurbeleid en werken daarbij mét de community aan budget, planning, eigenaarschap en uitvoering. Street sports & culture bereiken jongeren en ongeorganiseerde sporters die traditionele verenigingen niet altijd bereiken'. (Helmond)

Topsport

Net als in de vorige rapportage benoemen vooral grote gemeenten topsport, zo bleek ook uit de woordentelling. Coalities benadrukken ook in 2026 met name de inspirerende rol van topsporters in de maatschappij. Dordrecht beschrijft dat topsport verbindt, inspireert en trots maakt. En dat topsporters daarmee een voorbeeld zijn voor de volgende generatie Dordtenaren en laten zien wat met inzet, talent en doorzettingsvermogen mogelijk is.

Ook geven coalities van de grote gemeente aan dat ze blijven inzetten op het faciliteren (en ontwikkelen) van topsportvoorzieningen. Amsterdam blijft zich bijvoorbeeld inzetten voor topsport door voldoende geschikte faciliteiten te faciliteren. En Heerenveen kijkt als topsportstad naar een mogelijke ontwikkeling van een Olympisch Voorbereidingscentrum.

Tot slot zien we dat meerdere coalities investeren in talentontwikkeling. Volgens deze gemeenten is het belangrijk dat jongeren perspectief hebben om te kunnen doorstromen en dat dit belangrijk is voor het behouden van de verbinding tussen topsport en breedtesport. Breda beschrijft dit als volgt:

'Sporttalent en topsporters uit Breda en de regio leveren een positieve bijdrage aan het breedtesportklimaat in onze stad. Jonge Bredase sporters geven we alle ruimte om hun talent te ontplooien. Door hierin te investeren blijven talenten dichter bij huis waardoor ze zich beter kunnen ontwikkelen'. (Breda)

Evenementen

In de huidige collegeprogramma's zien we vooral dat de grotere gemeenten evenementen benoemen in hun collegeprogramma's. Het gaat dan met name over dat (top)sportevenementen kunnen bijdragen aan de naamsbekendheid van de gemeente. Den Haag spreekt over dat topsportevenementen eraan hebben bijgedragen dat Den Haag 'stevig op de kaart staat' en dat ze die lijn willen voortzetten.

Ook benoemen meerdere grote gemeenten dat (top)sportevenementen kunnen zorgen voor maatschappelijke en economische opbrengst. Het draagt bij aan bestedingen en werkgelegenheid. Heerenveen bereidt zich bijvoorbeeld voor op de mogelijke organisatie van de Spelen. Waar mogelijk verbinden zij deze kansen zoveel mogelijk aan bestaande beleidsdoelen, zodat dit kan leiden tot blijven maatschappelijke en economische meerwaarde voor de gemeente.

Sommige grote gemeenten zetten expliciet in op topsportevenementen ter inspiratie voor haar inwoners om zelf (meer) te gaan bewegen. Met deze topsportevenementen proberen zij de verbinding te zoeken tussen topsport en breedtesport.

Inclusief sporten en veilig sportklimaat

Net als in de voorgaande rapportage staat in veel collegeprogramma's dat sport voor iedereen toegankelijk moet zijn. Vaak formuleren gemeenten dit als: "sport moet voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht achtergrond, beperkingen, inkomen of leeftijd".

Daarnaast zien niet we niet alleen de nadruk op fysieke toegankelijkheid van accommodaties terugkomen, maar benadrukken ook steeds meer gemeenten het belang van een toegankelijke openbare ruimte. Daarbij zetten een aantal gemeenten in op inclusieve speeltuinen voor kinderen met een beperking om te kunnen bewegen. Zoals Katwijk: ***"We hebben bij de inrichting van speelplekken oog voor toegankelijkheid, zodat ook kinderen met een beperking mee kunnen spelen".***

Ook zien we dat relatief veel gemeenten inzetten op het vergroten van financiële toegankelijkheid. Veel gemeenten zetten hierop in door eigen regelingen of aan te sluiten bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur of het Volwassenenfonds. Bijvoorbeeld Almere die het Jeugdfonds Sport en Cultuur gaat versterken, zodat jongeren kunnen blijven meedoen, ook als zij de contributie niet kunnen betalen.

Ook richten meerdere coalities zich op het borgen van een sociaal veilige sportomgeving. Vaak wordt hierbij de samenwerking gezocht met sportaanbieders.

> ***'We werken met sportverenigingen aan een convenant veilig sportklimaat, waarin vrijwilligers worden ondersteund, signalen vroeg worden herkend en sport een positieve rol speelt in ontmoeting, preventie en jeugdontwikkeling'. (Hoorn)***

Tot slot hebben een aantal grote gemeenten expliciet aandacht voor LHBTIQ+ personen. Het gaat dan om het tegengaan van racisme, discriminatie en agressie en om passend aanbod waar zij zich thuis voelen.

Sportstimulering en doelgroepenbeleid

Veel coalities willen zo veel mogelijk mensen laten sporten en richten zich daarbij specifiek op doelgroepen waarvoor sport en bewegen nu nog geen vanzelfsprekendheid is. In de grotere gemeenten zien we daarbij dat zij vooral inzetten op laagdrempelige beweegactiviteiten in wijken waar minder wordt gesport.

'We investeren extra in wijken waar minder wordt gesport en waar de mentale gezondheid onder druk staat, met laagdrempelige activiteiten dicht bij huis en met inzet van zowel verenigingen als particuliere aanbieders. Daarbij hebben we speciale aandacht voor kinderen en jongeren tussen de 14 en 20 jaar, met name meisjes. Dit is vaak de leeftijd waarop we zien dat zij afhaken bij verenigingen, terwijl ontmoeten en daarvan leren juist waardevol is in een fase waarin je worstelt met je mentale gezondheid'. (Arnhem)

Veelgenoemde groepen waarop gemeenten inzetten zijn jeugd, jongeren, ouderen en mensen met een beperking of kwetsbare gezondheid. Wat hierbij opvalt is dat de gemeenten die hier aandacht voor hebben, vaak buurtsportcoaches hiervoor inzetten en hun rol benadrukken. Zo versterkt Almere de inzet van buurtsportcoaches waarbij sport nadrukkelijker wordt gekoppeld aan maatschappelijke initiatieven. Hilvarenbeek stelt dat *"buurtsportcoaches de afgelopen jaren hun meerwaarde hebben laten zien in het lokale netwerk en in het stimuleren van deelname aan sport en bewegen".*

Sportakkoord en samenwerking binnen de sportsector

In de collegeprogramma's 2022-2026 konden gemeenten voor het eerst de ervaringen met het Sportakkoord meenemen. Het Sportakkoord werd toen in veel collegeprogramma's expliciet genoemd. Het ging vaak over de betrokkenheid van partijen bij het opzetten van een lokaal Sportakkoord, over het belang van samenwerking met en tussen partijen in de sportsector, en over de ambitie om het Sportakkoord en preventie(akkoord) beter te koppelen.

Inmiddels is bekend het Sportakkoord eind 2026 afloopt en er voorlopig geen vervolg komt. We zien dat in de huidige collegeprogramma's minder wordt ingegaan op de betrokkenheid van partijen bij het lokaal Sportakkoord en over het belang van samenwerking hierbij. Wel zien we dat een aantal gemeenten voornemens zijn om, ondanks het aflopen van Sportakkoord II, een nieuw lokaal sportakkoord te willen sluiten. Een aantal gemeenten spreekt hierbij over het blijven inzetten op samenhang tussen sport, bewegen en preventie. Ook benoemt een enkele gemeente dat zij de huidige opbrengsten van het Sportakkoord willen borgen. Zo benoemt Katwijk dat zij zich gaan inzetten voor borging na 2026, "*ook als de rijksbijdrage wegvalt of verandert".*

Gezonde leefstijl en beweegvriendelijke leefomgeving

We zien in de collegeprogramma's 2026-2030 dat gezonde leefstijl vaak wordt gekoppeld aan sport en bewegen in de leefomgeving van inwoners. Gemeenten benadrukken hierbij het belang van een openbare ruimte die uitnodig tot sport en bewegen; een beweegvriendelijke leefomgeving. De inrichting van de leefomgeving wordt hiermee gezien als een manier om sport en bewegen, en dus een gezonde leefstijl te stimuleren.

'We zorgen ervoor dat sport en beweging in de openbare ruimte toegankelijker worden voor inwoners van onze dorpen en wijken. Met aantrekkelijke routes en sportplekken in de buitenruimte verlagen we de drempel om in beweging te komen en verleiden we onze inwoners om fit en gezond te blijven. Voor deze impuls is € 0,2 miljoen extra beschikbaar in deze periode'. (Breda)

Bij de inrichting van de leefomgeving zien we dat de meeste gemeenten inzetten op veilige wandel- en fietsroutes, voldoende sportvoorzieningen, speeltuinen en andere mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld watersporten.

'Samen met sportverenigingen, onderwijs, maatschappelijke organisaties en andere partners stimuleren wij een gezonde leefomgeving waarin bewegen gemakkelijker wordt. Daarbij hebben wij aandacht voor toegankelijke sportvoorzieningen, sport- en speelplekken in de buurt en veilige wandel- en fietsroutes die inwoners uitnodigen om in beweging te komen'. (Purmerend)

Sport en bewegen als middel voor preventie

In de huidige collegeprogramma's benoemen meerdere gemeenten sport en bewegen als middel om gezondheidsproblemen te voorkomen. Preventie heeft in deze context betrekking op de inzet van sport en bewegen om gezondheidsproblemen te voorkomen en daarmee eventueel zwaardere toekomstige zorg te beperken. Zo beschrijft de gemeente Coevorden dat sport en bewegen en een actieve leefstijl preventief werkt in het voorkomen van gezondheidsklachten.

Ook zien we dat meerdere coalities hier voor het belang van samenwerking met andere beleidsdomeinen benadrukken. Vaak wordt deze samenwerking benadrukt wanneer de verbinding wordt gezocht met het preventiebeleid.

'Daarnaast stellen we een nieuw preventieakkoord op waarin we onder meer het belang van sport en gezond eten stevig verankeren. We werken hiervoor samen met lokale partners, zoals de GGD, de kinderopvang, bedrijven en scholen'. (Arnhem)

3.3 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid

Deze paragraaf beschrijft de beleidsdoelen van gemeenten waarin sport en bewegen niet expliciet worden genoemd, maar waar we dit wel zouden verwachten. Het gaat om thema's waarbij sport en bewegen een concrete bijdrage zouden kunnen leveren aan de gemeentelijke ambities, op het gebied van gezondheid en preventie.

Gezonde leefstijl en leefomgeving

Coalities besteden in hun collegeprogramma's ook aandacht aan een gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving, waarbij niet direct de koppeling wordt gemaakt met de sport- en beweegcontext. Maar sport en bewegen kunnen daar wel een rol in spelen. Sport en bewegen dragen namelijk bij aan het stimuleren van een gezonde leefstijl en het creëren van een gezonde leefomgeving.

Allereerst zien we dat meerdere gemeenten oog hebben voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Verschillende coalities willen de leefomgeving gezonder en prettiger maken voor haar inwoners. Vaak willen gemeenten inzetten op (meer) groen in de openbare ruimte. Zoals bijvoorbeeld in Heerenveen: *"Een gezonde leefomgeving vraagt om een zorgvuldige inrichting van onze openbare ruimte. Groen draagt bij aan gezondheid, ontmoeting, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Daarom zetten wij in op een groenere en klimaatbestendige leefomgeving in dorpen en wijken".*

Ten tweede besteden meerdere gemeenten aandacht aan gezond opgroeien en het stimuleren van het maken van gezonde keuzes. Het gaat hierbij vaak over de dagelijkse leefomgeving van inwoners en de keuzes die zij hierin maken. Bij kinderen en jongeren wordt vaak het belang van de omgeving benadrukt waarin zij opgroeien.

> ***'Gezond opgroeien begint met een gezonde en kansrijke omgeving. We zetten als gemeente samen met onze partners in op het verbeteren van deze omgevingsfactoren. Dat doen we om een gezonde en kansrijke omgeving voor kinderen en jeugdigen te creëren waarin het de norm is om gezonde keuzes te maken'. (Oirschot)***

Kortom, hoewel gemeenten in bovenstaande gevallen niet direct gezonde leefstijl en leefomgeving koppelen aan sport en bewegen, zouden we dit wel in deze context kunnen verwachten. Dit raakt namelijk aan de omstandigheden waarin inwoners gezond kunnen leven en actief kunnen zijn.

Preventie en het voorkomen van gezondheidsproblemen

We zagen in paragraaf 3.2 dat gemeenten aandacht besteden aan preventie en dit direct koppelen aan de sport- en beweegcontext. Maar we zien ook dat gemeenten aandacht hebben voor preventie in de bredere zin van het woord. Hierbij zien we dat sport en bewegen niet wordt genoemd, maar ook hier zouden we het in deze context wel kunnen verwachten.

- **Vroegsignalering**

Ten eerste is een terugkerend thema van het preventiebeleid het eerder herkennen van problemen, zodat inwoners tijdig ondersteuning kunnen krijgen en zwaardere zorg wordt beperkt. Vaak spreken gemeenten hierbij van vroegsignalering. Om dit te kunnen realiseren benadrukken meerdere coalities het belang van samenwerking. Zo wil Nederweert de samenwerking met het onderwijs, huisartsen

en kinderkopvang versterken, met de nadruk op signalering, preventie en een goede aansluit tussen onderwijs en zorg.

We zien daarbij ook dat vroegsinalering breed wordt opgevat en zich niet alleen richt op gezondheidsproblemen. De problemen die coalities aanhalen lopen uiteen. Tot slot stellen een aantal gemeenten het organiseren van passende ondersteuning hierbij centraal.

> ***'Wij willen dat iedereen mee kan doen. We investeren in preventie om problemen te voorkomen en in toegankelijkheid van ondersteuning en zorg als dit nodig is. Problemen zoals armoede, schulden, verslaving, (mentale) gezondheidsproblemen en eenzaamheid worden vroeg gesignaleerd'. (Dinkelland)***

- **Jeugdhulp/jeugdzorg**

Daarnaast zien we vroegsignalering meermaals terugkomen binnen het jeugdbeleid. Gemeenten willen problemen bij kinderen, jongeren en gezinnen eerder aanpakken, zodat deze niet verergeren en mogelijk leiden tot zwaardere zorg. Vaak ligt de nadruk op toegankelijke en laagdrempelige ondersteuning.

> ***'Onze jeugd moet de kans krijgen om gezond, veilig en weerbaar op te groeien. Wij willen daarom de jeugdzorg verbeteren door meer samen te werken met ouders, scholen en hulpverleners. Door in te zetten op structurele preventie, laagdrempelige ondersteuning en goede samenwerking met regionale partners voorkomen we dat lichte problemen uitgroeien tot zware zorg'. (Mook en Middelaar)***

Een aantal grotere gemeenten benadrukken hierbij het belang van samenwerking met jongerenwerk en buurtteams. Zoals in Breda: *…"Dat doen we met Stevige Lokale Teams (SLT's), die we de komende tijd verder uitbreiden"*. En in Amsterdam: *"…Hierbij betrekken we het jongerenwerk. We gaan door met de Amsterdamse Jongerenwerk Academie"*

Kortom, we zien dat sport en bewegen in de bovenstaande context niet wordt genoemd. Maar in dit geval zou ook de koppeling gemaakt kunnen worden met sport- en beweegorganisaties die een rol kunnen spelen in deze samenwerking. Ook zouden sport- en beweegorganisaties een rol kunnen spelen in het vroegsignaleren van problematiek.

- **Aanpak van overgewicht/obesitas**

Naast het vroegtijdig signaleren van problemen hebben meerdere gemeenten ook oog voor overgewicht en obesitas. Een aantal gemeenten benoemen hiervoor JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) op als onderdeel van hun preventiebeleid. In paragraaf 3.2 zagen we dat sommige gemeenten bewegen expliciet noemen als onderdeel van de aanpak. Maar er zijn ook gemeenten die sport en bewegen niet noemen, maar waarbij je het wel in deze context zou verwachten. Zoals bijvoorbeeld

in Oirschot: *"We zijn gestart met de preventieaanpak GO en JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) om mentale gezondheidsklachten, overgewicht en middelengebruik te voorkomen".*

- **Voorkomen van schadelijk middelengebruik**

Ook het voorkomen van schadelijk middelengebruik maakt in meerdere gemeenten deel uit van het preventiebeleid. Hierbij richten coalities zich vaak op het voorkomen van alcohol- en drugsgebruik en roken en vapen, voornamelijk onder jongeren. Zo stelt Harlingen: *"we geven aandacht voor preventie bij gezondheid, waaronder het terugdringen van vapen, alcohol- en drugsgebruik en het vergroten van de weerbaarheid".* En Oirschot geeft aan dat alcohol- en drugsgebruik onder jongeren een aandachtspunt blijft en wil hierbij bovendien inzetten op preventie, informatievoorziening en samenwerking met partners. Sport en bewegen worden hierbij niet expliciet genoemd, maar er zijn wel mogelijke aanknopingspunten. Zo kunnen aandacht voor alcoholgebruik in sportkantines en rookvrije en vapevrije sportterreinen aansluiten bij de gemeentelijke ambities om schadelijk middelengebruik, voornamelijk onder jongeren, te voorkomen.

Concept

Hoofdstuk 4

Conclusies

Uit de analyse van de gemeentelijke collegeprogramma's zijn interessante inzichten naar voren gekomen over de ambities van gemeenten voor de collegeperiode 2026-2030. In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste resultaten die uit de analyse naar voren zijn gekomen en plaatsen we deze in context.

4.1 Sportvermelding

In vrijwel elk collegeprogramma komt sport terug, net als in 2022. De enkele gemeenten die geen sport benoemen zijn nog steeds de kleinere gemeenten.

Het aandeel collegeprogramma's met een eigen sportparagraaf is vrijwel gelijk gebleven. We constateren wel een daling van aparte sportparagrafen bij kleine gemeenten en een stijging bij grote gemeenten. In de kleinere gemeenten wordt sport wel veel genoemd in paragrafen over gezondheid, het sociaal domein, leefbaarheid, voorzieningen en openbare ruimte. In steeds meer kleine gemeenten is sport onderdeel van een breder integraal beleid, en wordt het niet meer als los beleidsterrein aangestipt.

Bewegen is, net als in 2022, de meest genoemde sportterm en komt in 2026 in meer collegeprogramma's voor. De meest voorkomende sporttermen vertonen verder veel overeenkomsten met 2022. Kleinere gemeenten noemen wel relatief vaker zwembaden en andere sportaccommodaties, terwijl topsport en sportevenementen alleen bij grote gemeenten in de tien meest genoemde sporttermen voorkomen.

Voor het eerst is in deze rapportagereeks ook gezocht naar 43 termen die verband houden met een gezonde leefstijl en raakvlakken hebben met sport en bewegen. Actieve vormen van mobiliteit, zoals lopen en fietsen, krijgen veel aandacht, net als leefbaarheid. Leefbaarheid en het sociaal domein worden bij kleine en middelgrote gemeenten relatief vaker genoemd, terwijl lopen en openbare ruimte wat vaker genoemd worden bij grotere gemeenten.

4.2 Sport in andere beleidsterreinen

Sport komt ook in de huidige collegeprogramma's weer vaak voor in paragrafen over andere beleidsterreinen.

- Gezondheid en het sociaal domein zijn ook in de collegeprogramma's 2026-2030 de thema's waar sport het vaakst in terugkomt. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke gezondheid en preventie, maar ook om mentale gezondheid, sociale cohesie en welzijn.
- Binnen het armoedebeleid en kansengelijk wordt sport niet alleen genoemd als activiteit waarvoor financiële ondersteuning nodig kan zijn, maar ook als middel om kinderen gelijke kansen te bieden en hun deelname aan de samenleving te bevorderen.

- In het veiligheidsdomein wordt sport genoemd als onderdeel van de aanpak van jeugdcriminaliteit. Samenwerking met sport(verenigingen) kan helpen om jongeren eerdere te bereiken en hen perspectief te bieden.
- Bij mobiliteit en verkeer ligt de nadruk op verkeersveilige routes naar sportvoorzieningen. Ook brengen gemeenten fietsen en wandelen steeds vaker in verband met dagelijkse beweging, gezondheid en leefbaarheid.
- Op het gebied van recreatie en toerisme wordt sport ingezet als onderdeel van het recreatieve aanbod en de aantrekkingskracht van gmeeenten. Sportevenementen en voorzieningen kunnen bovendien bijdragen aan de economsiche en toeristische profilering van gemeenten.
- Binnen de openbare ruimte, gebiedsontwikkeling en wonen zien we sport vaker terug als onderdeel van een gezonde en beweegvriendelijke leefomgeving. Gemeenten besteden aandacht aan toegankelijke sport- en speelvoorzieningen dichtbij huis en aan voldoende sportvoorzieningen bij nieuwbouw en gebiedsontwikkeling.
- Binnen het onderwijs wordt sport verbonden aan gezond opgroeien en de bredere ontwikkeling van kinderen. Naast bewegingsonderwijs gaat het onder andere om sportactiviteiten buiten schooltijd en het openstellen van schoolpleinen.
- Op het gebied van leefbaarheid speelt sport een rol bij het behouden van voorzieningen in kleinere kernen en dorpen. Ook verenigingen worden gezien als belangrijke plekken voor ontmoeting en sociale samenhang. Verder zetten gemeenten in op multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties om deze te kunnen behouden, onder andere voor het onderwijs en andere maatschappelijke functies.

4.3 Thema's binnen het sportbeleid

Wanneer het in de collegeprogramma's over het beleidsterrein sport gaat, dan stippen coalities diverse onderwerpen aan.

.

Sport en bewegen voor gezondheid en preventie

Gezondheid blijft ook in de collegeprogramma's 2026-2030 een belangrijke legitimering voor het gemeentelijke sport- en beweegbeleid. Meerdere coalities hanteren een bredere gezondheidswaarde van sport en bewegen. De nadruk ligt niet alleen op de fysieke gezondheid, maar ook steeds vaker op mentale gezondheid en weerbaarheid, sociale cohesie en ontmoeten. Bovendien benoemen meerdere gemeenten sport en bewegen als onderdeel van preventie(beleid), waarbij sport als middel wordt ingezet om gezondheidsproblemen te voorkomen en mogelijke zwaardere zorg te beperken. Hierbij speelt de samenwerking en verbinding met andere beleidsdomeinen een belangrijke rol.

Sportaanbieders

De aandacht voor sportverenigingen in de collegeprogramma's blijft sterk aanwezig. Coalities benadrukken voornamelijk hun maatschappelijke functie en de bijdrage van het verenigingsleven aan sociale contacten en mentale gezondheid van inwoners. Daarnaast werden ondernemende sportaanbieders in 2022 in een enkel

collegeprogramma benoemd. Nu zien we dat met name grotere gemeenten de rol van commerciële sportaanbieders vaker benoemen. Zij erkennen nadrukkelijker hun bijdrage aan het lokale sport- en beweegaanbod en betrekken hen soms bij de lokale beleidsontwikkeling. Kortom, we zien dat coalities steeds vaker een bredere benadering van sportaanbieders hanteren, waarin steeds meer niet alleen verenigingen, maar ook andere aanbieders (zoals ondernemers) een rol spelen in het realiseren van gemeentelijke ambities.

Sport en bewegen in de openbare ruimte

Sport en bewegen in de openbare ruimte blijft ook in de huidige collegeprogramma's een belangrijk thema. We zien dat steeds meer gemeenten sport en bewegen meenemen bij de herinrichting van de openbare ruimte en bij de ontwikkeling van nieuwe woongebieden. Deze ontwikkeling past bij de bredere lijn in de Ontwerp-Nota Ruimte, waarin het Rijk pleit voor samenhangende keuzes bij de inrichting van Nederland. Ook onderzoek naar sport en bewegen in ruimtelijke afwegingen van Urhahn, Platform 31 en Urban Dynamics in opdracht van het ministerie van VWS, benadrukt het belang van voldoende ruimte om te sporten, bewegen en spelen (Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, 2025; Rijksoverheid, 2025).

- **Beweegvriendelijke leefomgeving**

Ook verbinden gemeenten een gezonde leefstijl vaak aan sport en bewegen in de leefomgeving van inwoners. De nadruk ligt steeds vaker op het realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving voor inwoners om daarmee sport en bewegen, en dus een gezonde leefstijl te stimuleren.

Sportvoorzieningen

Ook in de huidige collegeprogramma's komt sportaccommodaties veel terug. Waar in 2022 de impact van de stijgende energieprijzen vaak werd genoemd, zien we nu dat de nadruk vaker ligt op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van accommodaties. Daarbij besteden meerdere gemeenten aandacht aan het ondersteunen van sportverenigingen hierin, zodat zij hun maatschappelijke functie kunnen blijven vervullen. Ook blijft het multifunctioneel gebruik van voorzieningen in veel gemeenten belangrijk. We zien dat dit steeds vaker niet alleen gaat over sportaccommodaties, maar ook over schoolgebouwen en gymzalen die voor sport- en beweegdoeleinden kunnen worden gebruikt.

Topsport en evenementen

Net als in 2022 besteden met name de grote gemeenten aandacht aan topsport in hun collegeprogramma's. Het gaat hierbij om de inspirerende rol van topsporters, het faciliteren van passende topsportvoorzieningen en lokale talentontwikkeling. Sommige gemeenten zoeken hierbij de verbinding met de breedtesport.

Ook (top)sportevenementen zien we vooral bij de grote gemeenten terug. Coalities zien dit als een manier om hun naamsbekendheid te vergroten en economische opbrengsten te generen, door bijvoorbeeld extra bestedingen. Een aantal gemeenten benoemen de maatschappelijke waarde van evenementen en willen deze benutten om inwoners te inspireren om zelf (meer) te sporten bewegen.

Sport en bewegen voor iedereen/Inclusief sporten

De resultaten lieten zien dat coalities vaak de verbinding maken met kansengelijkheid wanneer zij het belang van sport en bewegen benoemen. Vaak gaat het dan over dat sport en bewegen belangrijk zijn en dat iedereen hier gelijke toegang tot moet krijgen.

Ook viel op dat gemeenten zich niet alleen richten op fysieke toegankelijkheid van accommodaties, maar dat zij ook vaker het belang van een toegankelijke openbare ruimte aanhalen. Bovendien zagen we dat steeds meer gemeenten inzetten op het vergroten van de financiële toegankelijkheid, door eigen regelingen of aan te sluiten bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur of het Volwassenenfonds. Het is aannemelijk dat Sportakkoord II hier van invloed op is geweest. Financiële toegankelijkheid is één van de opgaven binnen het thema Inclusie en Diversiteit. Landelijke beleidsontwikkelingen, zoals het Sportakkoord, hebben namelijk duidelijk invloed op het lokale sportbeleid (Geurink et al., 2025).

4.4 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid

In de collegeprogramma's worden verschillende ambities genoemd op het gebied van gezondheid en preventie, waarbij niet expliciet de koppeling met sport en bewegen wordt gemaakt. Maar dit biedt wel aanknopingspunten in het gezondheids- en preventiebeleid.

Verschillende gemeenten besteden aandacht aan het stimuleren van een gezonde leefstijl en het creëren van een gezonde leefomgeving. Vaak gaat het dan over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, gezond opgroeien en het stimuleren van het maken van gezonde keuzes. Ondanks het feit dat gemeenten niet expliciet de koppeling maken, bieden dit soort ambities wel koppelkansen voor sport en bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl en leefomgeving.

Ook binnen het preventiebeleid zijn er koppelkansen. We zagen bij vroegsignalering en jeugdhulp/jeudzorg dat gemeenten inzetten op het sneller herkennen van problemen, zodat zwaardere zorg wordt voorkomen. Sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders zouden hier mogelijk een rol in kunnen spelen bij het signaleren van problemen en het bereiken van jongeren. Daarnaast zetten gemeenten in op het voorkomen van overgewicht/obesitas. Een aantal gemeenten heeft hierbij JOGG opgenomen in haar preventiebeleid. Ondanks dat sport en bewegen hier niet in wordt genoemd, kan sport en bewegen wel een bijdrage leveren aan deze doelen.

Tot slot liggen er koppelkansen ten aanzien van het voorkomen van schadelijk middelengebruik, voornamelijk onder jongeren. Gemeenten kunnen de koppeling maken door in te zetten op verantwoord alcoholbeleid in sportkantines en te streven naar rook- en vapevrije sportterreinen.

Bronnen

Bronkhorst, P., Smit, D., Stam, W. van, & Gómez Berns, A. (2026). *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2025*. Mulier Instituut.

Geurink, N., & Hoekman, R. (2022) *Sport in collegeprogramma's 2022-2026*. Mulier Instituut.

Geurink, N., Van Vugt, H., Kools, M., & Hoekman, R. (2025) *Monitor Lokaal Sportbeleid 2024*. Mulier Instituut.

Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. (2025). *Ontwerp-Nota Ruimte*. Rijksoverheid.

Rijksoverheid. (2025). *Ruimte geven aan sport en bewegen*. Rijksoverheid.

Concept

Bijlagen

Zoektermen sport en bewegen

Tabel 3.1
Zoektermen sport en bewegen

aangepast sporten
actieve leefstijl
beweegbeleid
beweegvriendelijke omgeving
bewegen / beweging
bewegingsonderwijs / gym / gymles
breedtesport
buurtsportcoach
club
combinatiefunctionaris
gehandicaptensport
handicap / met een beperking
jeugdsportfonds
jongeren op gezond gewicht / JOGG
kunstgras
minder validen / mindervaliden
multifunctionele accommodatie
overgewicht
schoolsport
schoolzwemmen
speelplein
speelvoorziening
sport
sportaanbieder
sportaccommodatie / sportvoorziening
sportbeleid
sportcomplex
sportdeelname
sportevenement
sporthal
sportief
sportieve
sportmogelijkheden / sportmogelijkheid

sportpark
sportparticipatie
sportstimulering
sportvereniging
topsport
vakleerkracht
veilig sportklimaat
verenigingsondersteuning
vitaal
Zwembad

Zoektermen gezonde leefstijl

Tabel 3.2
Zoektermen gezonde leefstijl

actieve mobiliteit
actieve leefstijl
beweegarmoede
beweegrijk
beweegrijke school
domeinoverstijgend werken
integraal werken
AZWA / Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord
Netwerkaanpak
duurzame inzetbaarheid
fiets… (en, er, pad, route, beleid)
Gezonde buurt
gezonde keuze
gezonde kinderopvang
gezonde leefomgeving
gezonde leefstijl
gezondheidscentra
Gymles, gym, bewegingsonderwijs
JOGG
Leefbaarheid
Leefbare kernen
Leefbare wijken
lopen/loop… (groep, route, beleid)
wandel (…-en, …-groep, ...-pad etc)
Voetganger
mentaal welbevinden
mentale gezondheid
obesitas / overgewicht
ontmoeten
ontspanning

openbare ruimte
positieve gezondheid
preventie
samenwerking zorg en welzijn
schoolpleinen
sociaal domein / sociale domein
sociale cohesie
speeltuinen
spelen
vitaliteit
Gezonde voedselomgeving
wijkaanpak
zorgkosten

concept

Manon de Ruijscher
m.deruijscher@mulierinstituut.nl

Nathan Geurink
n.geurink@mulierinstituut.nl

Mulier Instituut | 2026